ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 18ης Μαρτίου 1986 *

Στην υπόθεση 85/85,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την Claire Durand, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Γεώργιο Κρεμλή, κτίριο Jean Monnet, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

κατά

Βασιλείου του Βελγίου, εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Εξωτερικών, εκπροσωπούμενο από τον Robert Hoebaer, Διευθυντή στο Υπουργείο Εξωτερικών, Εξωτερικού Εμπορίου και Συνεργασίας με τις αναπτυσσόμενες χώρες, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο τη βελγική πρεσβεία, 4, rue des Girondins, résidence Champagne,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι το Βασίλειο του Βελγίου παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και 5 και 7 της Συνθήκης ΕΟΚ, καθότι παρέλειψε να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να απαλλαγούν του φόρου δευτερεύουσας κατοικίας τα πρόσωπα που, δυνάμει του εν λόγω πρωτοκόλλου, απαλλάσσονται της εγγραφής στα μητρώα των κατοίκων και έχουν την κύρια κατοικία τους στον οικείο δήμο, καθότι εισέπραξε διά των οικείων δημοτικών αρχών τον εν λόγω φόρο από τα προαναφερθέντα πρόσωπα και καθότι δεν επέστρεψε νομιμοτόκως τα εισπραχθέντα ποσά,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους Mackenzie Stuart, πρόεδρο, T. Koopmans, U. Everling και R. Joliet, προέδρους τμήματος, G. Bosco, Y. Galmot και K. Κακούρη, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. VerLoren van Themaat
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Δεκεμβρίου 1985,

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

(Το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 3 Απριλίου 1985 η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΟΚ, προσφυγή με την οποία ζητεί να αναγνωριστεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: το πρωτόκολλο) και από τα άρθρα 5 και 7 της Συνθήκης ΕΟΚ: α) διότι παρέλειψε να λάβει τα μέτρα που είναι αναγκαία ώστε, με τους κανονισμούς ορισμένων δήμων, να απαλλαγούν του φόρου δευτερεύουσας κατοικίας οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και οι οικογένειές τους που έχουν την κύρια κατοικία τους στον οικείο δήμο και που απαλλάσσονται της εγγραφής στα μητρώα των κατοίκων, β) διότι προέβη μέσω των οικείων δημοτικών αρχών στην είσπραξη των εν λόγω φόρων από τα προαναφερθέντα πρόσωπα και γ) διότι δεν επέστρεψε τα εισπραχθέντα οικεία ποσά νομιμοτόκως.

2 Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, πέντε δήμοι της περιφέρειας των Βρυξελλών εξέδωσαν, κατά τα έτη 1983 και 1984 κανονισμούς με τους οποίους θεσπίζεται φόρος δευτερεύουσας κατοικίας ύψους 10 000 βελγικών φράγκων ετησίως. Οι κανονισμοί των τεσσάρων δήμων Etterbeek, Uccle, Jette και Evere, παρόμοια διατυπωμένοι, επιβάλλουν το φόρο « στα πρόσωπα που δεν είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα των κατοίκων » του δήμου, τα οποία « ως ιδιοκτήτες ή ενοικιαστές ή εκ χαριστικής αιτίας χρησιμοποιούν κατάλυμα ως δευτερεύουσα κατοικία ». Κατά τον κανονισμό του δήμου Woluwé-Saint-Pierre, « ο φόρος επιβάλλεται σε όσους διαθέτουν δευτερεύουσα κατοικία », ως δευτερεύουσα δε ορίζεται « κάθε κατοικία ... εφόσον το πρόσωπο που τη χρησιμοποιεί δεν είναι εγγεγραμμένο στα μητρώα των κατοίκων υπ' αυτή την ιδιότητα ».

3 Σύμφωνα με την εθνική ρύθμιση, τα μητρώα των κατοίκων περιλαμβάνουν συγκεκριμένα: α) το κατά κυριολεξία μητρώο των κατοίκων και β) το ειδικό μητρώο αλλοδαπών. Τα πρόσωπα που οφείλουν να εγγραφούν σε ένα από τα δύο αυτά μητρώα εγγράφονται στο δήμο στον οποίο έχουν την κύρια κατοικία τους. Η εγγραφή στα μητρώα των κατοίκων του δήμου συνιστά απόδειξη του ότι το πρόσωπο έχει την κύρια κατοικία του στο δήμο αυτό. Πράγματι, δυνάμει του βασιλικού διατάγματος της 18ης Μαρτίου 1981, τα πρόσωπα που έχουν περισσότερες κατοικίες στο Βασίλειο του Βελγίου οφείλουν να εγγραφούν στα μητρώα του δήμου όπου έχουν την κύρια κατοικία τους.

4 Οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων που δεν έχουν τη βελγική ιθαγένεια καθώς και οι σύζυγοι και τα συντηρούμενα από αυτούς μέλη της οικογένειάς τους απαλλάσσονται της εγγραφής στα μητρώα όπως ορίζεται με εγκύκλιο του Υπουργού Εσωτερικών της 19ης Μαρτίου 1981. Από τον Υπουργό Εξωτερικών του Βελγίου τους χορηγείται ειδική άδεια διαμονής που ισχύει για τέσσερα έτη και φέρει σφραγίδα με τη μνεία: «Απαλλάσσεται της εγγραφής στα μητρώα αλλοδαπών δυνάμει του νόμου της 13ης Μαΐου 1966, περί του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων». Αυτή η ειδική άδεια διαμονής περιέχει παράγραφο για τον προσδιορισμό της κατοικίας του κατόχου της. Οι διευθύνσεις κατοικίας κοινοποιούνται στην υπηρεσία του πρωτοκόλλου του Υπουργείου Εξωτερικών του Βελγίου που τις διαβιβάζει αυτεπαγγέλτως στους διάφορους ενδιαφερόμενους δήμους.

5 Η Επιτροπή θεώρησε ότι οι προαναφερθέντες δημοτικοί κανονισμοί περιάγουν σε δύσκολη θέση τους υπαλλήλους οι οποίοι, λόγω του ότι δεν είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα των κατοίκων, τεκμαίρονται ότι έχουν δευτερεύουσα κατοικία στο δήμο της κύριας κατοικίας τους.

6 Η Επιτροπή κάθε φορά που πληροφορούνταν την έκδοση των επίδικων δημοτικών κανονισμών τους θεωρούσε ασυμβίβαστους με το πρωτόκολλο και, ήδη από το Μάιο του 1984, προέβη σε διάφορα διαβήματα στη βελγική κυβέρνηση· πρότεινε συγκεκριμένα να αναβληθεί η εφαρμογή των κανονισμών μέχρις ότου βρεθεί γενική λύση συνάδουσα προς το πρωτόκολλο.

7 Αφού τα διαβήματα αυτά δεν ευδοκίμησαν, οι δε κοινοτικοί υπάλληλοι κλήθηκαν περί το τέλος του 1984 με πράξεις επιβολής δημοτικής φορολογίας να καταβάλουν το φόρο, η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει επειγόντως τη διαδικασία του άρθρου 169. Με

έγγραφο οχλήσεως της 12ης Φεβρουαρίου 1985 τάχθηκε προθεσμία 15 ημερών στη βελγική κυβέρνηση προκειμένου να προβάλει τις παρατηρήσεις της. Δεδομένου ότι δεν δόθηκε απάντηση στο έγγραφο αυτό, η Επιτροπή διαβίβασε την από 8 Μαρτίου 1985 αιτιολογημένη γνώμη με την οποία έταξε στη βελγική κυβέρνηση νέα δεκαπενθήμερη προθεσμία προκειμένου να συμμορφωθεί σχετικώς. Απέρριψε εξάλλου αίτηση της βελγικής κυβέρνησης για παράταση της προθεσμίας αυτής. Αφού τέλος δεν έλαβε απάντηση στην αιτιολογημένη γνώμη, η Επιτροπή άσκησε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 3 Απριλίου 1985 την υπό κρίση προσφυγή λόγω παραβάσεως. Προκειμένου να επιταχυνθεί η διαδικασία δεν κατέθεσε απαντητικό υπόμνημα.

Επί του παραδεκτού της προσφυγής

8 Η βελγική κυβέρνηση προβάλλει δύο ενστάσεις απαραδέκτου κατά της προσφυγής της Επιτροπής.

9 Με την πρώτη ένσταση η βελγική κυβέρνηση υποστήριξε ότι η Επιτροπή, τάσσοντας συνολικώς προθεσμίες που δεν φθάνουν καν τους δύο μήνες μεταξύ του εγγράφου οχλήσεως (12 Φεβρουαρίου 1985) και της αιτιολογημένης γνώμης (8 Μαρτίου 1985), στη συνέχεια δε μεταξύ της τελευταίας και της ασκήσεως της προσφυγής (3 Απριλίου 1985), παραβίασε την αρχή κατά την οποία τα κράτη μέλη βασίμως αναμένουν από αυτή να τάσσει εύλογες προθεσμίες. Η στάση αυτή της Επιτροπής αντιβαίνει τόσο στο πνεύμα όσο και στο γράμμα του άρθρου 169 της Συνθήκης: η διοικητική φάση που προβλέπει το άρθρο 169 πρέπει να θεωρηθεί όχι ως μέσο πιέσεως έναντι των κυβερνήσεων αλλά ως διαδικασία που επιτρέπει τη συζήτηση και ενδεχομένως την επίλυση της διαφοράς. Εν προκειμένω όμως η συμμόρφωση προς την αιτιολογημένη γνώμη δεν ήταν δυνατή σε τόσο βραχύ χρονικό διάστημα λόγω της μεγάλης αυτονομίας που έχουν οι βελγικοί δήμοι στο συγκεκριμένο τομέα.

10 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η υπό κρίση ένσταση απαραδέκτου είναι αβάσιμη. Οι προθεσμίες υπήρξαν εύλογες και αρκούσαν να επιτρέψουν στο Βασίλειο του Βελγίου να λάβει πράγματι τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να τερματίσει την παράβαση. Στην πραγματικότητα το πρόβλημα δεν ήταν καθόλου νέο για τη βελγική κυβέρνηση η οποία γνώριζε τα πολλαπλά διαβήματα στα οποία προέβη η Επιτροπή από διάστημα πέραν του έτους. Εντός των σχετικών προθεσμιών εκδόθηκαν αποφάσεις των δημοτικών συμβουλίων και δικαστικές αποφάσεις επί των ενστάσεων των υπαλλήλων κατά των πράξεων επιβολής δημοτικής φορολογίας ενόψει της καταβολής του φόρου. Τα μέτρα αυτά επιδοκιμάζονται άλλωστε με το από 24 Ιανουαρίου 1985 έγγραφο του μονίμου αντιπροσώπου του Βελγίου στις Κοινότητες προς την Επιτροπή.

11 Πρέπει να σημειωθεί σχετικώς ότι η κατά το άρθρο 169 της Συνθήκης διοικητική διαδικασία που εντάσσεται στο γενικό πλαίσιο του καθήκοντος μέριμνας το οποίο αναθέτει στην Επιτροπή το άρθρο 155, πρώτη περίπτωση, αποσκοπεί στο να δώσει την ευκαιρία στο κράτος μέλος να δικαιολογήσει τη στάση του ή, ενδεχομένως, να του επιτρέψει να συμμορφωθεί οικειοθελώς προς τις απαιτήσεις της Συνθήκης. Αν αποτύχει αυτή η προσπάθεια διακανονισμού, το κράτος μέλος καλείται να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις του όπως διευκρινίζονται με την αιτιολογημένη γνώμη και εντός της προθεσμίας που τάσσει η τελευταία.

12 Όσον αφορά την προθεσμία που τάχθηκε με το έγγραφο οχλήσεως, δεν αμφισβητείται ότι η βελγική κυβέρνηση γνώριζε την άποψη της Επιτροπής ήδη πριν από την κίνηση της διαδικασίας λόγω παραβάσεως. Συγκεκριμένα, το πρώτο έγγραφο του γενικού διευθυντή προσωπικού και διοικήσεως της Επιτροπής προς το μόνιμο αντιπρόσωπο του Βελγίου στις Κοινότητες με το οποίο ζητείται να εξεταστεί από κοινού το πρόβλημα και να ανασταλεί η εφαρμογή των επίδικων φορολογικών ρυθμίσεων φέρει ημερομηνία 24 Μαΐου 1984. Μετά το εν λόγω έγγραφο ακολούθησαν, κατά το ίδιο έτος, διάφορα άλλα διαβήματα. Στο από 24 Ιανουαρίου 1985 έγγραφο του μονίμου αντιπροσώπου γίνεται λόγος για τις ενέργειες που μελετά να αναλάβει η βελγική κυβέρνηση έναντι των ενδιαφερομένων δήμων. Η ανταλλαγή απόψεων συνεχίστηκε έως την αποστολή του εγγράφου οχλήσεως. Υπό τις συνθήκες αυτές πρέπει να θεωρηθεί ότι η βελγική κυβέρνηση ήταν σε θέση να υποβάλει τις παρατηρήσεις της ακόμα και εντός της περιορισμένης δεκαπενθήμερης προθεσμίας που τάχθηκε με το έγγραφο οχλήσεως.

13 Όσον αφορά την προθεσμία που τάσσει η αιτιολογημένη γνώμη, αποδεικνύεται ότι η βελγική κυβέρνηση γνώριζε την άποψη της Επιτροπής πολύ πριν από την κίνηση της διοικητικής διαδικασίας. Σημειωτέον εξάλλου ότι δεν την αντέκρουσε κατά τις πολυάριθμες επαφές που πραγματοποιήθηκαν πριν κινηθεί η διοικητική διαδικασία. Η βελγική κυβέρνηση δεν υποστηρίζει καν ότι κίνησε εκ των υστέρων τις κατάλληλες διαδικασίες προκειμένου να συμμορφωθεί σχετικώς ή τουλάχιστον να αναστείλει την εφαρμογή των επίδικων κανονισμών μέχρις εξευρέσεως οριστικής λύσεως. Υπό τις συγκεκριμένες αυτές συνθήκες η βελγική κυβέρνηση δεν μπορεί να επικαλεστεί βασίμως τη βραχύτητα της προθεσμίας που τάσσει η αιτιολογημένη γνώμη.

14 Με τη δεύτερη ένσταση η βελγική κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη διότι το πρόβλημα που ανακύπτει δεν αφορά ούτε την ερμηνεία ούτε την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου. Δεν συντρέχει παράβαση του άρθρου 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου, η δε αντιδικία αφορά αποκλειστικά τον ορισμό της δευτερεύουσας κατοικίας, δηλαδή ζήτημα που εμπίπτει στη βελγική νομθεσία και στην αρμοδιότητα των βελγικών δικαστηρίων. Οι υπάλληλοι οφείλουν να χρησιμοποιήσουν τα μέσα παροχής εννόμου προστασίας του εσωτερικού δικαίου κατά των πράξεων που τους αφορούν.

15 Απορριπτέα είναι και η δεύτερη ένσταση απαραδέκτου. Από πλευράς παραδεκτού αρκεί το ότι η Επιτροπή επικαλείται ρητά στο πλαίσιο της προσφυγής της παράβαση διατάξεων του κοινοτικού δικαίου. Το ζήτημα αν πράγματι παραβιάστηκε το κοινοτικό δίκαιο αφορά την ουσία της διαφοράς.

Επί της ουσίας

16 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι θέτοντας ως κριτήριο δευτερεύουσας κατοικίας το στοιχείο ότι το πρόσωπο που χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο κατάλυμα δεν είναι εγγεγραμμένο στα μητρώα των κατοίκων του δήμου, οι επίδικοι δημοτικοί κανονισμοί έχουν ως συνέπεια ότι αναγκάζουν τους κοινοτικούς υπαλλήλους να καταβάλλουν το φόρο ή να εγγραφούν στα μητρώα των κατοίκων του δήμου για να μη θεωρηθεί κατά τεκμήριο ότι έχουν εκεί τη δευτερεύουσα κατοικία τους. Για το λόγο αυτό οι κανονισμοί δεν συμβιβάζονται προς το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου διότι συνδέουν την εφαρμογή του με φορολογικές συνέπειες εφόσον δεν πρόβλεψαν την απαλλαγή των προσώπων τα οποία δεν υποχρεούνται να εγγραφούν στα μητρώα. Η Επιτροπή υπογραμμίζει σχετικώς ότι οι υπάλληλοι δεν μπορούν να ζητήσουν την εγγραφή τους στα μητρώα των κατοίκων διότι δεν μπορούν να παραιτηθούν του προνομίου που προβλέπει το άρθρο 12, στοιχείο β), το οποίο χορηγείται σύμφωνα με το άρθρο 18 του πρωτοκόλλου, προς το συμφέρον των Κοινοτήτων. Η Επιτροπή φρονεί ότι η βελγική κυβέρνηση, θεσπίζοντας και εφαρμόζοντας τους επίδικους κανονισμούς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 5 της Συνθήκης ΕΟΚ και 12, στοιχείο β), του προαναφερθέντος πρωτοκόλλου.

17 Εξάλλου, κατά την Επιτροπή, λόγω του ότι οι κοινοτικοί υπάλληλοι βελγικής ιθαγένειας είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα των κατοίκων και επομένως απαλλάσσονται του φόρου, ο φόρος αυτός βαρύνει μόνο τους υπαλλήλους, υπηκόους των άλλων κρατών μελών, πράγμα που συνιστά διάκριση λόγω ιθαγένειας την οποία απαγορεύει το άρθρο 7 της Συνθήκης. Οι εν λόγω υπάλληλοι δεν έχουν καν την ίδια μεταχείριση με τους εγκατεστημένους στο Βέλγιο εργαζόμενους, υπηκόους άλλων κρατών μελών.

Η Επιτροπή παραπέμπει σχετικώς στην απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1983 (Forcheri, 152/82, Συλλογή σ. 2323).

18 Η βελγική κυβέρνηση φρονεί ότι οι επίδικοι κανονισμοί χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Οι κανονισμοί της πρώτης κατηγορίας που προβλέπουν δύο προϋποθέσεις για την επιβολή του φόρου, δηλαδή τη μη εγγραφή στα μητρώα των κατοίκων και την ιδιότητα του κυρίου ή του ενοικιαστή δευτερεύουσας κατοικίας, δεν βλάπτουν τους κοινοτικούς υπαλλήλους οι οποίοι μπορούν να αποδείξουν ότι, καίτοι δεν είναι εγγεγραμμένοι στα οικεία μητρώα, η κατοικία τους στο δήμο είναι κύρια. Στην περίπτωση των κανονισμών της δεύτερης κατηγορίας, αντιπροσωπευτικός των οποίων είναι ο κανονισμός του δήμου Woluwé-Saint-Pierre, ο οποίος δέχεται ως αποκλειστικό κριτήριο τη μη εγγραφή στα μητρώα, οι κοινοτικοί υπάλληλοι μπορούν να αποφύγουν την εφαρμογή του έναντι αυτών χρησιμοποιούντες τα μέσα παροχής εννόμου προστασίας του εσωτερικού δικαίου. Η βελγική κυβέρνηση επικαλείται σχετικώς την απόφαση που εξέδωσε η αρμόδια μόνιμη επιτροπή επί ενστάσεως υπαλλήλου με την οποία κρίνει παράνομο το αποκλειστικό κριτήριο της μη εγγραφής στα μητρώα.

19 Εξάλλου, δεν συντρέχει διάκριση λόγω ιθαγένειας κατά την έννοια του άρθρου 7 της Συνθήκης. Οι δημοτικοί κανονισμοί αφορούν όλες τις δευτερεύουσες κατοικίες χωρίς διάκριση, η δε Επιτροπή δεν αμφισβητεί το δικαίωμα των δήμων να φορολογούν τις δευτερεύουσες κατοικίες των κοινοτικών υπαλλήλων.

20 Κατά την προφορική διαδικασία, η βελγική κυβέρνηση παρατήρησε περαιτέρω ότι, με εγκύκλιο που δημοσιεύτηκε στο *Moniteur belge* (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του Βασιλείου του Βελγίου) της 17ης Οκτωβρίου 1985, η αρμόδια αρχή κάλεσε τους δήμους να τροποποιήσουν τους επίδικους κανονισμούς έτσι ώστε οι υπάλληλοι που απαλλάσσονται της εγγραφής στα μητρώα να εξομοιώνονται με τους εγγεγραμμένους. Έτσι οι δήμοι γνώριζαν την ερμηνεία που υιοθετεί επίσημα η βελγική κυβέρνηση για τον όρο δευτερεύουσα κατοικία και επομένως ότι όλες οι προσφυγές κατά των αποφάσεων περί επιβολής φορολογίας, δυνάμει των επίδικων κανονισμών, θα κατέληγαν στην ακύρωσή τους. Η εγκύκλιος αυτή είναι το μόνο μέτρο που μπορεί να λάβει η εκτελεστική εξουσία σ' αυτό το στάδιο, δεδομένου ότι, για να μην τεκμαίρεται ότι έχουν δευτερεύουσα κατοικία στο δήμο της κύριας κατοικίας τους οι υπάλληλοι που απαλλάσσονται των διατυπώσεων εγγραφής στα μητρώα, απαιτείται η έκδοση νόμου.

21 Εν πρώτοις πρέπει να προσδιοριστούν οι υποχρεώσεις που θέτει για τα κράτη μέλη το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι « στην επικράτεια κάθε κράτους μέλους και ανεξαρτήτως ιθαγενείας, οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων, α)..., β) δεν υπόκεινται, όπως και οι σύζυγοί τους και τα συντηρούμενα από αυτούς μέλη της οικογένειάς τους... στις διατυπώσεις εγγραφής στα μητρώα αλλοδαπών ». Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων απαλλάσσονται από κάθε υποχρέωση εγγραφής στα μητρώα των κατοίκων, στα κράτη μέλη όπου λειτουργούν τα όργανα των Κοινοτήτων. Την ερμηνεία αυτή επιρρωνύει το άρθρο 16 του εν λόγω πρωτοκόλλου κατά το οποίο τα ονόματα και οι διευθύνσεις των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού ανακοινώνονται περιοδικώς στις κυβερνήσεις των κρατών μελών. Μέσω αυτής της ανακοινώσεως γνωρίζουν οι αρχές των κρατών μελών του τόπου εργασίας των οργάνων τις διευθύνσεις των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού των Κοινοτήτων.

22 Κατά το άρθρο 5 της Συνθήκης, τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν κάθε μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Συνθήκη, να διευκολύνουν την Κοινότητα στην εκτέλεση της αποστολής και να απέχουν από κάθε μέτρο που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των σκοπών της Συνθήκης. Από την υποχρέωση αυτή προκύπτει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να μη λαμβάνουν μέτρα αντίθετα προς τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου και, κατά συνέπεια, μέτρα τα οποία, αντίθετα προς το άρθρο 12, στοιχείο β), του προαναφερθέντος πρωτοκόλλου, έχουν ως αποτέλεσμα να αναγκάζουν τους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων, άμεσα ή έμμεσα, να ζητούν την εγγραφή τους στα μητρώα των κατοίκων. Έμμεσος εξαναγκασμός υπάρχει ιδίως στην περίπτωση που το κράτος μέλος συνδέει τη μη εγγραφή των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού στα μητρώα με δυσμενείς γι' αυτούς συνέπειες.

23 Εν προκειμένω οι δύο κατηγορίες δημοτικών κανονισμών είχαν ως συνέπεια ότι οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων που κατοικούν στην περιφέρεια των εν λόγω δήμων εξαναγκάστηκαν έμμεσα να εγγραφούν στα μητρώα των κατοίκων. Επομένως οι εν λόγω κανονισμοί αντιβαίνουν στο άρθρο 5 της Συνθήκης σε συνδυασμό με το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου.

24 Η διαπίστωση αυτή δεν επηρεάζεται από το ότι οι υπάλληλοι και το λοιπό προσωπικό που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των δημοτικών κανονισμών μπορούν να προσβάλουν τις οικείες πράξεις επιβολής φορολογίας με τα ένδικα μέσα που παρέχει στους φορολογούμενους το βελγικό δίκαιο. Συγκεκριμένα, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 1970 (République italienne, 31/69, Rec. σ. 25),

η δυνατότητα ασκήσεως ενδίκων μέσων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων δεν αίρει τη δυνατότητα ασκήσεως της προσφυγής του άρθρου 169 της Συνθήκης, δεδομένου ότι τα δύο ένδικα μέσα επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς και παράγουν διαφορετικά αποτελέσματα.

25 Απομένει να εξεταστεί η αιτίαση της Επιτροπής ότι οι επίδικοι δημοτικοί κανονισμοί καταλήγουν σε διάκριση λόγω ιθαγένειας και ότι άρα αντιβαίνουν στο άρθρο 7 της Συνθήκης.

26 Σχετικώς να σημειωθεί ότι από τα προαναφερθέντα δεν προκύπτει κατ' ανάγκη ότι συντρέχει διάκριση αυτής της μορφής. Πράγματι, ο άμεσος ή έμμεσος εξαναγκασμός της εγγραφής στα μητρώα των κατοίκων δεν μπορεί παρά να αφορά τους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό που δεν είναι εγγεγραμμένοι σ' αυτά για οποιοδήποτε λόγο. Η Επιτροπή όμως δεν απέδειξε ότι η διάκριση μεταξύ εγγεγραμμένων και μη εγγεγραμμένων υπαλλήλων συνιστά διάκριση λόγω ιθαγένειας. Άρα η αιτίαση εκ του άρθρου 7 της Συνθήκης είναι απορριπτέα.

27 Βάσει των προηγηθεισών σκέψεων πρέπει να γίνει δεκτό ότι το Βασίλειο του Βελγίου, εξαναγκάζοντας έμμεσα διά των φορολογικών κανονισμών των δήμων Etterbeek, Uccle, Jette, Evere και Woluwé-Saint-Pierre τους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό των Ευρωπαϊκων Κοινοτήτων καθώς και τις συζύγους τους και τα συντηρούμενα από αυτούς μέλη της οικογένειάς τους, που απαλλάσσονται της εγγραφής στα μητρώα των κατοίκων και έχουν την κύρια κατοικία τους στους προαναφερθέντες δήμους, να εγγράφονται στα εν λόγω μητρώα, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΟΚ και από το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

28 Όσον αφορά το αίτημα της Επιτροπής να αναγνωριστεί περαιτέρω ότι το Βασίλειο του Βελγίου παρέβη τις υποχρεώσεις του α) διότι προέβη, μέσω των οικείων δημοτικών αρχών, στην είσπραξη των φόρων δευτερεύουσας κατοικίας από ορισμένους υπαλλήλους που δεν έχουν δευτερεύουσα κατοικία στο δήμο και β) διότι δεν επέστρεψε τα εισπραχθέντα ποσά και τους οφειλόμενους νόμιμους τόκους, αρκεί να σημειωθεί ότι οι αιτιάσεις αυτές αφορούν την εφαρμογή της επίδικης κανονιστικής ρύθμισης και γι' αυτό το λόγο δεν μπορούν να θεωρηθούν ως διακεκριμένες αιτιάσεις. Κατά συνέπεια, παρέλκει να αποφανθεί επ' αυτών χωριστά το Δικαστήριο.

Επί των δικαστικών εξόδων

29 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα. Δεδομένου ότι το Βασίλειο του Βελγίου ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) Το Βασίλειο του Βελγίου, εξαναγκάζοντας έμμεσα διά των φορολογικών κανονισμών των δήμων Etterbeek, Uccle, Jette, Evere και Woluwé-Saint-Pierre τους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καθώς και τις συζύγους τους και τα συντηρούμενα από αυτούς μέλη της οικογένειάς τους, που απαλλάσσονται της εγγραφής στα μητρώα των κατοίκων και έχουν την κύρια κατοικία τους στους προαναφερθέντες δήμους, να εγγράφονται στα εν λόγω μητρώα, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΟΚ και από το άρθρο 12, στοιχείο β), του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

2) Καταδικάζει το Βασίλειο του Βελγίου στα δικαστικά έξοδα.

Mackenzie Stuart Koopmans Everling

Joliet Bosco Galmot Κακούρης

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 18 Μαρτίου 1986.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος

A. J. Mackenzie Stuart